

Poznań, dnia 28 stycznia 2024 roku

Dr hab. sztuki Joanna Stefańska

Wydział Architektury Politechniki Poznańskiej

Instytut Architektury Wnętrz i Wzornictwa Przemysłowego

Recenzja dorobku artystycznego i dydaktycznego oraz rozprawy habilitacyjnej doktor Bronisławy Nowickiej, sporządzona na zlecenie Rady Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu w związku z pismem Rady Doskonałości Naukowej z dnia 11 listopada 2023 roku nr DRKN. Z.8.400.63.2023 w sprawie powołania części składu komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego Pani dr Bronisławie Nowickiej w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki, wszczętym w dniu 7 września 2023 roku.

Recenzja została sporządzona zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 219 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (t. j. : Dz. U. z 2022 r. , poz. 574 ze zm.)

Zleceniodawca recenzji : Akademia Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu.

Do zlecenia została dołączona dokumentacja postępowania złożona przez Habilitantkę w wersji papierowej i elektronicznej, w tym wniosek o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego, poświadczona kopia dokumentu stwierdzającego posiadanie stopnia doktora. Dokumentacja w formie pisemnej i elektronicznej zawierająca zrealizowane osiągnięcie artystyczne z dokumentacją publicznej prezentacji dzieła w formie fotograficznej, wykaz dorobku artystycznego, wykaz dorobku naukowego, dydaktycznego oraz popularyzującego sztukę.

OGÓLNE DANE O HABILITANTCE

Bronisława Joanna Nowicka urodziła się 17 listopada 1974 roku w Radomsku. Pani Bronisława Nowicka jest absolwentką Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi, gdzie studiowała reżyserię w latach 1999 – 2003, uzyskując tytuł magistra sztuki w 2004 roku. W roku 2009 podjęła studia podyplomowe na Wydziale Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie, które ukończyła w 2011 roku. W roku 2012 rozpoczęła dzienne studia doktoranckie na Wydziale Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Stopień doktora sztuki w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie sztuk pięknych uzyskała w 2017 roku, na Wydziale Grafiki i Sztuki Mediów Akademii Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu na podstawie pracy doktorskiej *Rzeczy istoty*, której promotorem był dr hab. Czesław Chwyszczuk. Funkcję recenzentów w przewodzie doktorskim pełnili prof. Prot Jarmuszkiewicz oraz prof. Grzegorz Banaszekiewicz. Od roku 2017 Pani Bronisława Nowicka zatrudniona jest na stanowisku adiunkta na Wydziale Reżyserii Filmowej i Telewizyjnej Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej w Łodzi, gdzie samodzielnie prowadzi Międzywydziałową Pracownię Obrazu i Słowa. Habilitantka w latach 2020 – 2022 pełniła funkcję prorektora ds. studentów i nauczania na ww. uczelni. Pani Bronisława Nowicka zajmuje się reżyserią teatralną i telewizyjną, jest plastyczką i poetką. Kandydatka jest autorką etiud filmowych : *Odbicia*, *Dzieci*, *Film o Piotrze Nowaku*, *Pędzę, pędzę*, *Mantra*, Jej etiuda filmowa *Tristis (2001)* była nagradzana na międzynarodowych festiwalach szkół filmowych. Bronisława Nowicka reżyserowała spektakle teatralne w Teatrze im. Stefana Jaracza w Olsztynie, Teatrze Studio w Warszawie i Teatrze im. Adama Mickiewicza w Częstochowie, jest Autorką książek *Nakarmić kamień* (Biuro Literackie, Wrocław 2015), *Kodeks Pomyślonych* (Biuro literackie, Wrocław 2020). Habilitantka jest laureatką wielu prestiżowych nagród, w tym Nagrody Literackiej Nike za tom *Nakarmić kamień*, otrzymanej w 2016 roku oraz otrzymanej w tym samym roku III

Nagrody *Złoty Środek Poezji* dla najlepszego debiutu poetyckiego roku 2015. W roku 2017 Pani Bronka Nowicka otrzymała nagrodę przyznaną przez projekt i platformę *Literary Europe Live* – wybór do grupy dziesięciu europejskich, wyróżniających się pisarzy po debiucie- *New Voices from Europe 2017*. Habilitantka po uzyskaniu stopnia doktora była nagradzana przez Rektora Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej w Łodzi, otrzymując Nagrodę I stopnia za osiągnięcia dydaktyczne w roku akademickim 2018/2019, 2019/2020, 2020/2021 oraz za opracowanie i wdrożenie reformy fakultetów ogólnouczelnianych w roku akademickim 2021/2022.

W latach 2020, 2022 Habilitantka otrzymała granty uczelniane na realizację projektów publikacyjnych i artystycznych, a w roku 2023 otrzymała grant Funduszu Rozwoju Kultury Marszałka Województwa Łódzkiego na realizację projektu *Poręczne Archeologie i LiTEatura*. Zgłoszone przez Habilitantkę dzieło habilitacyjne - cykl prac *Ludzie, z którymi piłam herbatę i LiTEatura* zostało wyróżnione i zakwalifikowane przez międzynarodowe jury do Wystawy Głównej Międzynarodowego Triennale Grafiki 2024 w Krakowie. Pani dr Bronisława Nowicka jest autorką 6 wystaw indywidualnych zrealizowanych po uzyskaniu stopnia doktora i 7 wystaw indywidualnych zrealizowanych przed uzyskaniem stopnia doktora, jest również autorką 9 spotkań połączonych z prezentacją swojej twórczości. Habilitantka w latach 2011-2023 brała udział w 33 wystawach zbiorowych o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym. Kandydatka jest uczestniczką konferencji i sympozjów, autorką publikacji pokonferencyjnych, autorką tekstów poświęconych sztuce i pograniczom sztuki i literatury, jest również uczestniczką wydarzeń artystycznych i festiwali organizowanych w kraju i za granicą, brała udział w zespołach eksperckich i konkursowych, pełniąc funkcję członkini jury. Habilitantka brała udział w realizacji projektów badawczych oraz popularyzujących sztukę, była uczestniczką programów międzynarodowych między innymi : *Creative Process, Literary Europe Live, Correspondences and Interventions, Open Studio of Mechanism for an Entente*.

OCENA AUTOREFERATU, WSKAZANEGO OSIĄGNIĘCIA ARTYSTYCZNEGO

(DZIEŁA HABILITACYJNEGO), OCENA OSIĄGNIĘĆ TWÓRCZYCH KANDYDATKI

Autoreferat dr Bronisławy Nowickiej jest rzetelnym opracowaniem, które stanowi merytoryczne uzupełnienie artystycznej prezentacji, zawiera precyzyjny opis zgłoszonego dzieła, będącego podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Habilitantka w sposób wyczerpujący informuje o założeniach ideowych i natury formalno-wyrazowej dzieła habilitacyjnego oraz wcześniej zrealizowanych prac. Autorka przeprowadziła swój wywód w oparciu o logiczną konstrukcję, nastawiony na formalną analizę zrealizowanych dzieł artystycznych i prezentuje przekonującą i czytelną przestrzeń dla zobrazowania poszczególnych etapów swojej twórczości oraz formalnych i ideowych rozwiązań podjętych podczas procesu powstawania i realizacji prac. Autoreferat jest materiałem ułatwiającym wgląd w postawę artystyczną Habilitantki, ujawnia jej preferencje badawcze. Odnajduję w nim główne idee leżące u podstaw przyjmowanych i transformowanych postaw artystycznych. Istotną cechą określającą postawę twórczą Pani dr Bronisławy Nowickiej jest eksperymentowanie prowadzące w kierunku tworzenia własnej materii, takiego traktowania bytów i form materialnych, które pozwolą na ukonstytuowanie się nowego, indywidualnego języka wypowiedzi artystycznej.

Pani dr Bronka Nowicka identyfikuje się jako twórczyni interdyscyplinarna. Habilitantka buduje swoją tożsamość twórczą w oparciu o działania w obszarze sztuk plastycznych, filmowych oraz literatury, z powodzeniem łącząc obraz graficzny, ruchomy i zakodowany w języku. Działalność artystyczna na pograniczach dyscyplin jest konsekwencją wszechstronności wynikającej z wykształcenia i doświadczeń w obszarze realizacji filmowych, teatralnych, plastycznych i w zakresie twórczości literackiej.

Cytując za Autorką: (...) *kiedyś mówiąc o sobie twórczyni interdyscyplinarna, chciałabym się jak emigrantka musząca pracować na paszport określonej dyscypliny. Dziś ufam, że mogę dowieść swojej wartości wykazując dorobek uzyskany na osobnym polu każdej z bliskich mi dyscyplin i na ich obszarze wspólnym.*

Poszukiwania artystyczne na polu łączenia obrazów i słów oraz zainteresowanie przedmiotem jako wyrazem postpamięci stały się dla Habilitantki terenem łączenia mediów, integrowania instrumentarium teatralnego, filmowego, fotograficznego i literackiego. Działania twórcze realizowane w oparciu o badanie relacji człowiek- przedmiot stały się podstawą narracji, których metaforyczny, refleksyjny wymiar jest następstwem przyjętej strategii artystycznej, której istotę stanowi przekaz oparty na mówieniu o duchowości poprzez użycie materialności przedmiotu. Artefakt jest antropomorfizowany, personifikowany, animizowany, a jego pierwszoplanowa rola w budowaniu narracji przedstawień tworzy przestrzeń dla obrazowania egzystencjalnych treści, gdzie obraz tomograficzny i możliwości penetracyjne tomografu umożliwiają budowanie metaforycznego zapisu, odnoszącego się do procesów przemijania i degradacji wspomnień, do ulotności i efemeryczności pamięci, do pojęcia czasu i kruchej natury istnienia. Obecność przedmiotu w realizacjach Bronki Nowickiej wynika z fundamentalnej potrzeby określenia modelu relacji pomiędzy podmiotem a przedmiotem, z potrzeby redefinicji pojęć „ przedmiot”, „ podmiot” w kontekście ich wzajemnych zależności i wynikających z nich wzajemnych oddziaływań.

W ramach autorskiego projektu *Rzeczy istoty-istota rzeczy*, Habilitantka zgromadziła historie relacji łączących ludzi i przedmioty, utrwalając na nośniku audio cyfrowe fotografie rzeczy i monologi ich właścicieli. Proces poszukiwań formalnych w ramach realizacji cyklu fotograficznego *Kalendarz* i tomovideo *Memorium*, prac video budowanych z ruchomych tomogramów, stały się fundamentem dla dalszych poszukiwań twórczych. Artystka napisała w swoim Autoreferacie :

(...) Co mnie dotykało, bolało, interesowało w rzeczy i jej relacjach z człowiekiem ? Mogłam założyć, że każda rzecz ma w sobie- ze względu na obecność człowieka- pewien wymiar ludzki. Oznacza to, że świat przedmiotów stanowi theatrum, w którym odbija się świat tego, co człowiecze. Interesowało mnie ludzkie- tym chciałam się zajmować. Jednak na pierwszoplanowego bohatera moich prac wybierałam rzecz. Dlaczego ? Ponieważ poczucie tragizmu wywoływane przez obrazy rzeczy uważałam za równie- jeśli nie bardziej dojmujące niż to, które manifestuje się bezpośrednio przez ludzki los i śmiertelne ciało. Tragizm rzeczy zdaje się polegać na tym, że przedłuża ona czyjeś życie zaledwie o kilka kroków. Rzecz, która przeżywając swojego właściciela, staje się jego reprezentantem, jak i rzecz, która w inny sposób utrwała minione, w końcu umiera. Zanim jednak materia zniszczy się i rozpadnie: pamięta, symbolizuje, uobecnia.

Duża rozpiętość formalna prac Habilitantki wynika z działania w obszarze wielu dyscyplin, z użyciem różnych technik oraz ich wykorzystania w oparciu o eksperymentalne metody. Bronka Nowicka poszerza zakres stosowanych środków wypowiedzi artystycznej o autorskie sposoby graficznego zapisu, wykorzystując filmowe możliwości oprogramowania do obróbki tomogramów, uzyskując ruchomy obraz skanowanej materii. Poprzez rejestrację i nawarstwianie ruchomych obrazów oddaje proces przekształceń następujących w czasie, gdzie czas staje się jednym z komponentów tak powstałego obrazu. Artystka rozwinęła autorskie, unikatowe pod względem technicznym działania, sięgając po narzędzia takie jak tomograf komputerowy i towarzyszące jemu oprogramowanie, stworzyła pojęcia tomovideo i tomografika dla określenia prac artystycznych, filmowych i graficznych. Za pomocą ruchomych i statycznych kadrów buduje obraz i tworzy zapis graficzny przy użyciu autonomicznego, unikatowego języka plastycznego. W odniesieniu do wzajemnej relacji kluczowych elementów działania artystycznego- idei i procesu, które tworzą otwarty na eksperyment obszar, powstają prace, które są potencjalnym źródłem kolejnej idei, stanowiąc pole rozważań dla nowej koncepcji artystycznej, gdzie obszar poszukiwań odnosi się do rozwiązań w zakresie różnych dyscyplin, eksperymentów formalnych i warsztatowych.

Narracje tomovideograficzne składające się ze skanów przedmiotów należących do zmarłych bliskich, w dyptyku *Postmortale. Ojciec i Postmortale. Matka* są kontynuacją wcześniej realizowanych poszukiwań formalnych, ale ich osobisty charakter sprawia, że zbiór przedmiotów służących portretowaniu bliskich osób wnosi do tych prac nową wartość. Skany przedmiotów dają obraz o dokumentalnym charakterze, ale sposób ich prześwietlania sprawia, że obrazy zyskują abstrakcyjny wymiar. Realizm skanów i abstrakcja wynikająca z odejścia od czytelności obrazu służą metaforycznej formule zapisu odnoszącego się do śmierci. Ruchomym tomogramom artefaktów towarzyszą słowa dotyczące wzajemnej relacji osób portretowanych, graficznie wprowadzone w obszar obrazu i zestawione ze słowami *Matka i Ojciec* sprawiają, że zestaw zwykłych przedmiotów metaforycznie określa ich cechy, definiując ramy ich egzystencji, tworząc portret „wieloletniego małżeństwa”. Istotną wartość dla tej realizacji stanowi sposób projekcji naściennej zapisów tomovideograficznych, decyzja o ich emisji w postaci pętli, po przeciwległych stronach wnętrza sprawia, że realizacja zyskuje dialogiczny wymiar. Przyjęta koncepcja zestawienia ruchomych tomogramów przedmiotów i słów graficznie wkomponowanych w obraz oraz sposób projekcji postmortalnych portretów matki i ojca, tworzą przejmujący w swojej narracji przekaz odnoszący się do pojęć przemijania i pamięci. Kolorystyka tomogramów ograniczona do bieli i czerni wprowadza do zapisu poetykę retrospekcji. Habilitantka korzysta z ukonstytuowanej konwencji, która przypisuje czarno-biały obraz pojęciom kojarzonym powszechnie z przeszłością i śmiercią, tworząc metaforyczny obraz pamięci.

W pewnej opozycji do wcześniej realizowanych prac powstało tomovideo *Devero ergo sum*, w którym *Artystka użyła koloru* i podjęła odmienną tematykę. Ruchome skany tomograficzne jadalnych obiektów zakomponowane w formie tableau stanowią realizację artystyczną będącą w założeniu „ikoną konsumpcjonizmu”. W centralnej części tableau umieszczony został tomogram ludzkiego korpusu, całości towarzyszy opis tomovideo, odnoszący się do procesu twórczego *Devero ergo sum*. Wieloetapowy, procesualny charakter tej realizacji stanowi przykład działania artystycznego wynikającego z umiejętnego wykorzystania możliwości warsztatowych w obszarze wielu mediów. Przyjmowane przez Artystkę założenia formalno- ideowe w realizowanych projektach stanowią zapowiedź, prorocstwo kolejnych prac, w tym również tych, wchodzących w skład zgłoszonego osiągnięcia artystycznego (dzieła habilitacyjnego).

(...) Moje całe świadome życie artystyczne jest naznaczone poszukiwaniem twórczych rozwiązań poza jednym obszarem. Transgraniczność, akt przekraczania granic, odbieram jako immanentną i zarazem centralną cechę mojej twórczości.

Twórczość Habilitantki lokuje się między dyscyplinami sztuki, a organiczność i ciągłość procesów twórczych, spójność tematyki i eksperymentalny wymiar Jej działań składają się na oryginalny charakter dokonań artystycznych, gdzie kolejne realizacje stanowią naturalną konsekwencję wcześniejszych prac.

Kandydatka posiadając odpowiedni dorobek twórczy, zgromadzony po uzyskaniu stopnia doktora sztuki, podjęła starania o wszczęcie postępowania habilitacyjnego w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastycznej i konserwacja dzieł sztuki. Habilitantka przedstawiła do oceny osiągnięcia artystyczne, cykl prac pt. *Ludzie z którymi piłam herbatę i LiTEAtura* prezentowany na dwóch wystawach indywidualnych w 2023 roku: w Międzynarodowym Centrum Sztuk Graficznych w Krakowie na wystawie pt. *Ludzie z którymi piłam herbatę i LiTEAtura* oraz na wystawie w Muzeum Książki Artystycznej w Łodzi pt. *Poręczne Archeologie i LiTEAtura*. Na cykl składają się prace collage'owe na tkaninie lnianej, wykonane z fotografii oraz papieru zużytych torebek herbacianych:

Archiwum I (230 cm x 400 cm), Archiwum II (230 cm x 400 cm), Archiwum III (90 cm x 160 cm); LiTEAtura- collage wykonany z pokrytych drukiem zużytych torebek herbacianych (230 cm x 400 cm) oraz obiekt performatywny *Terra Memoria* (tekst literacki na płótnie lnianym, susz herbaciany, pędzle archeologiczne; 230 cm x 400 cm). Habilitantka dołączyła do dokumentacji książkę artystyczną

pt. *LiTEatura, Ludzie z którymi piłam herbatę*, opublikowaną przez Wydawnictwo PWSFTv i T w Łodzi, zawierającą dokumentację procesu twórczego i teksty literackie związane z cyklem prac oraz drukowany folder dokumentujący zrealizowaną wystawę w Muzeum Książki Artystycznej w Łodzi.

Habilitantka odchodzi od obrazu materii i sięgania po samą materię, a przyjęta przez nią koncepcja oparta została na wykorzystaniu do instalacji graficznej zużytej i wypreparowanej z fusów torebki herbacianej- to nowa odsłona podejmowanych wcześniej działań artystycznych, eksplorujących tematykę postpamięci. Habilitantka w Autoreferacie tak opisuje moment, który wpłynął na Jej dalsze decyzje artystyczne:

(...) Zmumifikowana koperta z do połowy zabarwionym sznurkiem przykuła moją uwagę. Była swoiście piękna, jak wiele odpadów codzienności, nad którymi pochylamy się zbyt krótko albo wcale- wypreparowałam torebkę z fusów, lekko rozprasowałam papier i naniostałam na niego memorialny tekst: imię osoby, z którą uczestniczyłam w akcie picia herbaty i jego datę, po czym do środka torebki wsunęłam czarno-białe, portretowe zdjęcie współherbacjusza.

Potrzeba archiwizacji wspomnień, dokumentacji realnych spotkań i ich upamiętniania, adekwatna dla ich zobrazowania forma zapisu artystycznego z wykorzystaniem cech papierowego artefaktu, stały się zaczynem projektu. Procesualny charakter realizacji oraz użyte metody archiwizacji, gromadzenia artefaktów i materiałów słownych składają się na wieloetapowe działanie artystyczne odnoszące się do pojęć czasu i pamięci. W realizacji Bronki Nowickiej rytuał picia herbaty staje się nośnikiem sentymentów, gdzie symbolika „czułych” portretów osób bliskich, rodziny i przyjaciół uruchamia mechanizm powstawania wspomnień, aktywizuje pamięć. Habilitantka sięgając po paradoksalną metodę poszerzania kolekcji zdjęć, rozbudowuje projekt, powiększając archiwum o portrety hipotetycznych współuczestników symbolicznego „picia herbaty”. Jednym z istotnych etapów pracy są eksperymenty z różnymi gatunkami herbat, które możliwie najciekawiej zabarwią papier herbacianej torebki, imitując obraz upływu czasu. Papierowy artefakt wraz z jego przetarciami i przebarwieniami staje się głównym komponentem metaforycznego obrazu przemijania. Wieloelementowy zbiór wypłowiałych portretów, swoiste archiwum pamięci jest wizualnym zapisem intymnego spotkania z człowiekiem, z jego prostotą i złożonością, wyjątkowością i powtarzalnością, jego umocowaniem w pamięci i poza pamięcią.

Zastosowane przez Bronkę Nowicką rozwiązania formalne oraz poszukiwanie adekwatnych sposobów ekspozycji, zapewniających sugestywny przekaz emocjonalnych treści, odnoszących się do pojęć czasu i pamięci, ewoluowały. Początkowo Habilitantka prezentowała kolekcję portretów w formie obrazów zawieszonych na ścianie, ostatecznie eksponuje ją na stołach, nakrytych białym, lnianym sukniem-obrusem. Koncepcja takiej ekspozycji prac uruchamia wanitatywną wymowę obrazów, gdzie stół nawiązuje formalnie do martwej natury. Realizacje zyskują nowy rys, to alegoria ulotności i przemijalności ludzkiej egzystencji zapisana przy użyciu środków umożliwiających odbiór treści poprzez zmysłowy aspekt wizualny. Pojawia się zjawisko synestezji, prace przestają oddziaływać wyłącznie w warstwie wizualnej, angażując inne zmysły, odbiorca podczas ich oglądania, pochylając się nad stołem czuje garbnikową woń herbaty. Projekt wzbogacony o warstwę tekstową w formie druku na torebkach oraz przygotowanie książki artystycznej z *LiTEaturą* w tytule, uruchamia proces odszukiwania ciągów znaczeniowych tworzących się między sąsiadującymi ze sobą artefaktami, gdzie autonomiczne teksty zestawione ze sobą zaczynają łączyć się w skojarzeniowe całości. Archiwum I, II, III to collage'e na białym płótnie lnianym, nawiązujące tytułami do gromadzenia i przechowywania danych, zarówno wizerunkowych jak i emocjonalnych. Obiektem, który uzupełnia przekaz artystyczny jest *Terra Memoria*- obiekt performatywny, na którego kształt mają wpływ odbiorcy, uczestnicy wydarzenia artystycznego. Lniana tkanina o wymiarach 230 cm x 400 cm z wielokrotnie nadrukowanym i pofragmentaryzowanym tekstem autorskim Habilitantki, rozpostarta na stole i pokryta grubą warstwą suszu herbacianego wraz z zestawem pędzli zachęcających do archeologicznego odkrywania zapisu, tworzą obiekt, który oddziałuje wielozmysłowo, jest oglądany,

działa na zmysł węchu, wywołując doznania olfaktoryczne poprzez uwalniany zapach oraz działa haptycznie, poprzez bezpośredni kontakt odbiorcy z pracą. Stół staje się miejscem kreacji. Kruchość i labilność realizacji wprowadza odbiorcę w obszar, w którym obraz zastyga tylko na chwilę, jest zapisem momentu przejścia, transformacji, która sprawia, że obraz pozostaje otwarty.

Artystka łączy wernisaz wystawy z odczytem swoich tekstów, częstuje gości herbatą, tworzy atmosferę spotkania, nadając wystawie wymiar wydarzenia artystycznego o charakterze performatywnym, gdzie istotny jest element interakcji z odbiorcą. Organizowana przez Artystkę przestrzeń wystawiennicza przyjmuje parateatralny charakter, gdzie stół stanowi ważny element scenograficzny. W Muzeum Książki Artystycznej w Łodzi Habilitantka realizuje wieloelementową, rozproszoną instalację, traktując muzealne wnętrza jak scenę, na której odbywa się spektakl. Kształt organizowanych przez Kandydatkę wystaw odpowiada poetyckiej, kontemplacyjnej i refleksyjnej wymowie Jej działań artystycznych. Sposób aranżacji przestrzeni wnętrza Muzeum Książki Artystycznej w Łodzi, prezentacja obiektów artystycznych zmienia semantykę przestrzeni, a performatywny charakter realizacji, gdzie odbiorca staje się aktywnym uczestnikiem wydarzenia, wpływa na odbiór przekazywanych treści. Artystka tworzy instalację do indywidualnego doświadczania, stymulującą odbiorcę na poziomie wizualnym, dotyku, smaku i zapachu, przekazując uniwersalną prawdę o istocie łączących nas więzi, kruchości ludzkiej egzystencji, oraz ulotnej, efemerycznej naturze pamięci. Koncepcja wystawiennicza oparta na pierwszoplanowym traktowaniu relacji dzieła i przestrzeni jego ekspozycji prowadzi do niebanalnego sprzęgania obiektów sztuki z ich otoczeniem. Przyjęta przez Bronisławę Nowicką strategia wystawiennicza zaciera granicę pomiędzy obrazem, a materialnym obiektem, sprawiając, że wnętrza muzealne przestaje być wyizolowaną przestrzenią. Artystka tworzy przestrzeń, gdzie odbiór dzieła nie opiera się na materialności obiektu sztuki, ale na odbiorze sztuki w kategorii wydarzenia, które łączy artystę z odbiorcą. Habilitantka wykorzystuje walory wnętrza, w którym ekspozycja prac aktywizuje mechanizm wiązania sztuki i przestrzeni jej prezentacji, powstaje jednorodna, organiczna struktura ewokująca nowe znaczenia, oparta na dialogu przestrzeni wnętrza z elementami sztuki. Aranżacja wystawiennicza staje się przestrzenią dla manifestacji efemeryczności działania artystycznego, tak określona materialnie przestrzeń sprawia, że w rezultacie powstaje rodzaj napięcia pomiędzy przestrzenią, a granicą dzieła, obiektem a jego kontekstem przestrzennym, pomiędzy przestrzenią rzeczywistą i imaginacyjną. Potrzeba wykraczania poza fizyczne granice obrazu, wyznaczające ramy postrzegania, na rzecz ich niwelowania wynika z faktu, że Habilitantka posiada świadomość możliwości eksperymentowania oraz manipulowania tymi granicami, aby wzmocnić przekaz i wpływać na odbiór i oddziaływanie dzieł, tworzy płaszczyznę do odkrywania nowych znaczeń i interpretacji w obszarze prezentacji sztuki.

Dla artystów wizualnych istotny jest kontekst, w którym ich dzieła są prezentowane. Ciekawszą alternatywę dla ich prezentacji stanowią przestrzenie niekonwencjonalne, charakterystyczne pod względem architektonicznym, uwzględniające relacyjny aspekt działań artystycznych i przestrzeni ich ekspozycji. Pojawienie się nowych typów działalności artystycznej (instalacji, happening'u, performance'u) stworzyło potrzebę aranżowania przestrzeni, otwarcia jej na odbiorcę, który przestaje być bierny, stając się aktywnym uczestnikiem wydarzeń artystycznych. Przestrzeń niekonwencjonalna, której pierwotna funkcja nie była związana ze sztuką sprawia, że dzieła nabierają nowego znaczenia. Habilitantka tworzy wyrafinowane połączenie architektury i sztuki, przyjmując koncepcję wystawienniczą bliską formalnie złożonym kompozycjom Gesamtkunstwerken, stymulując aktywność widza i sprawia, że przestaje on być biernym „ konsumentem sztuki”, stając się współtwórcą wystawy, gdzie przestrzeń ekspozycji służy organizacji doświadczenia widza.

Totalne, zintegrowane medialnie dzieło sztuki, w efekcie zespolenia w jednej realizacji różnych dziedzin artystycznych i różnych środków przekazu, ewoluuje od epoki średniowiecznych widowisk misteryjnych, poprzez koncepcję *correspondence des arts*, wagnerowski dramat i francuskich symbolistów, aż po XX wiek, epokę rozkwitu dzieł syntetyzujących dźwięk i obraz, w którym panuje

powszechne założenie, że sztuka jest wielkim organizmem. Dzieła audiowizualne to zdecydowana większość sztuki, odwołującej się do wielu zmysłów jednocześnie, to właśnie w filmie nastąpiła pełna synteza sztuk. Skłonność do zamazywania granic dyscyplin i gatunków to jedna z najbardziej istotnych cech sztuki współczesnej, gdzie niezbędnym staje się powrót do odbierania sztuki w kategoriach syntezy sztuk, czy sztuki totalnej, integrującej różne media takie jak: działania plastyczne, poezja, performance, projekcja video, czy elementy sensoryczne: zapach, dotyk, udział widza. Współcześnie sztuka pozostaje w sferze eksperymentowania, a w sztukach wizualnych jej istotą stają się elementy happening'u, performance'u, teatru, rytuału, instalacji, które odnajduję w działaniach artystycznych Habilitantki.

Z przedstawionej przez dr Bronisławę Nowicką dokumentacji wynika, że jest autorką 13 wystaw indywidualnych, 9 spotkań poświęconych swojej twórczości, brała udział w 33 wystawach zbiorowych organizowanych w kraju i za granicą. Kandydatka jest laureatką wielu prestiżowych nagród i wyróżnień artystycznych, które szczegółowo wymieniłam na początku recenzji. Pani dr Bronisława Nowicka jest autorką projektów artystycznych, publikacji, wykładów i spotkań autorskich, uczestniczką konferencji i sympozjów o sztuce, w obszernej dokumentacji odnajduję również informacje o uczestnictwie w programach międzynarodowych, udziale w zespołach badawczych, realizujących projekty badawcze.

Działania twórcze dr Bronisławy Nowickiej pokazują ciągłość w procesie kształtowania i ewoluowania postawy artystycznej, a osiągnięcia Habilitantki wnoszą znaczny wkład w rozwój dyscypliny. Oryginalna, poszukująca postawa artystyczna Habilitantki, pozwala sądzić, że podejmowane przez nią tematy, wnikliwość w ich zgłębianiu oraz potrzeba odkrywania nowych obszarów w sztuce, a także świadomość stosowanych metod i rozwiązań warsztatowych stanowią solidną podstawę dla kolejnych projektów. Dorobek artystyczny i naukowy, jakość powstałych dzieł i poziom ich prezentacji oceniam bardzo wysoko. Reasumując, aktywność twórcza Habilitantki oraz wskazane osiągnięcia artystyczne nie budzą moich wątpliwości.

OCENA OSIĄGNIĘĆ DYDAKTYCZNYCH, ORGANIZACYJNYCH I POPULARYZUJĄCYCH SZTUKĘ

Pani dr Bronisława Nowicka oprócz własnej pracy twórczej, realizuje efektywną działalność dydaktyczną na Wydziale Reżyserii w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej Telewizyjnej i Teatralnej w Łodzi, gdzie prowadzi zajęcia w ramach Międzywydziałowej Pracowni Obrazu i Słowa. W latach 2017-2021 pod opieką Habilitantki powstało ponad sześćdziesiąt etud: esejów, impresji, fabularyzowanych dokumentów, parareportaży, mini-fabułów i hybrydowych form opartych na utworach m.in. Mirona Białoszewskiego, Tadeusza Różewicza, Zbigniewa Herberta. Pani dr Bronisława Nowicka prowadzi również zajęcia dla studentów IV roku reżyserii – Intro-wersje, a program zajęć dotyczy zagadnień związanych z formułowaniem swobodnej wypowiedzi twórczej, odmiennej od obrazu filmowego. W latach 2019-2021 Habilitantka prowadziła zajęcia Imaginatorium literackie, a w latach 2020-2022- zajęcia teoretyczno- praktyczne dla doktorantów i doktorantek szkoły doktorskiej działającej przy Uczelni. Habilitantka prowadzi zajęcia ze studentami w oparciu o autorskie programy nauczania, pełni funkcję promotora dyplomów licencjackich i magisterskich. O stosunku Habilitantki do prowadzenia zajęć mówią zarówno Jej wypowiedzi jak i nakreślony program, który realizuje w pracy ze studentami, ale także wysoka jakość prac. W doskonale przygotowanej dokumentacji zawarte zostały informacje o udziale Habilitantki w zespołach eksperckich, konkursowych, współpracy z otoczeniem społecznym i gospodarczym oraz działalności popularyzującej kulturę i sztukę. Pani dr Bronisława Nowicka była wielokrotnie nagradzana za swoje osiągnięcia dydaktyczne, otrzymując Nagrodę Rektora PWSTviT w Łodzi. Pani dr Bronisława Nowicka posiada również osiągnięcia w zakresie działalności organizacyjnej: między innymi w latach 2020-2022 pełniła funkcję prorektorki ds. studentów i nauczania, pełniła funkcję Przewodniczącej Rady Programowej, koordynowała prace zespołu wykonującego badania socjologiczne w celu opracowania reform zajęć dydaktycznych, kierowała zespołem uczelnianego Biura Karier. Całość przedstawionego dorobku dydaktycznego i

organizacyjnego oraz popularyzującego sztukę sprawia solidne wrażenie, a zawarte w załączonej dokumentacji materiały i informacje w pełni wypełniają wymagania stawiane przed Habilitantką w tym zakresie.

KONKLUZJA

Z analizy dokumentacji i lektury Autoreferatu doktor Bronisławy Nowickiej, zapoznaniu się z dorobkiem twórczym i dydaktycznym, który był przedmiotem ocen w niniejszej recenzji, nie mam wątpliwości co do wartości i jakości przedstawionego przez Habilitantkę dorobku oraz wskazanego osiągnięcia artystycznego (dzieła habilitacyjnego) pt. *Ludzie z którymi piłam herbatę i LiTEatura*, (cykl prac i obiekt performatywny), prezentowanych na dwóch wystawach indywidualnych: *Ludzie z którymi piłam herbatę i LiTEatura* w Międzynarodowym Centrum Sztuk Graficznych w Krakowie w 2023 roku oraz na wystawie *Poręczne Archeologie i LiTEatura* w Muzeum Książki Artystycznej w Łodzi w 2023 roku, zrealizowanego w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki, przeprowadzanym przez Akademię Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu. Potencjał i poziom artystyczny prac dr Bronisławy Nowickiej wnosi znaczny wkład w rozwój dyscypliny, a dorobek Habilitantki należy wysoko oceniać w kontekście troski o zachowanie narodowego dziedzictwa kulturowego, tym samym stwierdzam, że osiągnięcia twórcze, naukowe, dydaktyczne, organizacyjne oraz w zakresie popularyzacji sztuki spełniają wymagania art. 219 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce (t. j. : Dz. U. z 2022 r. , poz. 547 ze zm.) o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki, stawiane kandydatom, ubiegającym się o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego. W związku z powyższym, wniosek o nadanie takiego stopnia Pani dr Bronisławie Nowickiej z pełnym przekonaniem popieram.

Dr hab. szt. Joanna Stefańska

